

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

УДК 657

Бенько І. Д.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет

БАРТЕРНІ ОПЕРАЦІЇ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ОБЛІКУ

Особливості здійснення бартерних (товарообмінних) операцій регламентуються нормами Цивільного кодексу України, Господарського кодексу, Податкового кодексу, Митного кодексу, Закону України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» тощо.

Вивезення товарів за межі митної території України, у тому числі й при здійсненні товарообмінних (бартерних) операцій, є об'єктом оподаткування ПДВ. При цьому, в разі експорту товарів датою виникнення податкових зобов'язань є дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства. У випадку, коли платник ПДВ здійснює згідно з договором бартеру постачання послуг на користь нерезидента чи отримання послуг від нерезидента, йому слід врахувати:

– якщо місце постачання цих послуг розташоване за межами митної території України, то така операція не є об'єктом оподаткування;

– якщо постачаються (отримуються) послуги, місце постачання яких розташоване на митній території України, то така операція є об'єктом оподаткування ПДВ. При цьому датою виникнення податкових зобов'язань вважається дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку.

Ввезення товарів на митну територію України, у тому числі при здійсненні товарообмінних (бартерних) операцій, також є об'єктом оподаткування ПДВ. При визначенні бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, перерахунок іноземної валюти у валюту України здійснюється за офіційним курсом НБУ до цієї іноземної валюти, що діє на день подання митної декларації для митного оформлення.

У разі ввезення товарів на митну територію України датою виникнення податкових зобов'язань є дата подання митної декларації для митного оформлення. Нарахувавши і сплативши податкові зобов'язання, пов'язані із ввезенням товарів на митну територію України, платник ПДВ отримує право віднести відповідні суми ПДВ до податкового кредиту. У цьому випадку документом, що посвідчує право на віднесення сум податку до податкового кредиту, є митна декларація, оформлена відповідно до вимог законодавства, яка підтверджує сплату податку.

Зарахування зустрічних однорідних вимог за бартерним контрактом можливе, якщо виконується сукупність таких умов:

- вимоги випливають зі взаємних зобов'язань між резидентом і нерезидентом, що є контрагентами за цими операціями;
- вимоги однорідні і строк виконання за ними настав, або не встановлений, або – на вимогу;
- між сторонами не було спору про характер зобов'язання, його зміст, умови виконання.

Якщо при здійсненні бартерної операції не провадиться часткова оплата поставок коштами, то відображені у бухгалтерському обліку відповідні статті активів та зобов'язань будуть немонетарними. Курсові різниці за немонетарними статтями в іноземній валюті не визначаються. Якщо зовнішньоекономічні бартерні розрахунки проводяться у змішаній формі, тобто частково грошовими коштами, то заборгованість у частині грошових розрахунків, яка виникла на кінець звітного кварталу, перераховують відповідно до розміру валютного курсу, що діяв на дату балансу [2, с.165].

Дохід у бухгалтерському обліку визнається лише тоді, коли обмін здійснюється неподібними активами, якщо ж сторони бартерного договору обмінюються продукцією (товарами, роботами, послугами та іншими активами), яка є подібною за призначенням і має однакову справедливу вартість, то дохід не визнається (П(С)БО 15 «Дохід», п. 9). Пояснюється це тим, що дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання. Якщо ж здійснюється обмін подібними активами з однаковою вартістю, то й оборотина субрахунках 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» та відповідно 902 «Собівартість реалізованих товарів», 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг» не відображаються.

У бухгалтерському обліку величина доходу від здійснення бартерної операції неподібними активами (роботами, послугами) визначається за справедливою вартістю таких активів, робіт та послуг, що одержані або підлягають одержанню підприємством, яка має бути зменшена або збільшена відповідно на суму переданих чи одержаних грошових коштів та їхніх еквівалентів. Якщо справедливу вартість таких активів, робіт і послуг визначити неможливо, то дохід визнається за справедливою вартістю активів, робіт та послуг, переданих за бартерним контрактом. У цьому випадку при обміні в обліку відбувається збільшення доходу за кредитом субрахунків 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» та списується балансова вартість за дебетом субрахунків 902 «Собівартість реалізованих товарів», 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг».

Література

1. Бенюк І.Д., Сисюк С.В. Корупція в сфері публічних закупівель: форми прояву та засоби протидії. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38. Ч. 2. С.84-87. URL:http://bses.in.ua/journals/2019/38_2_2019/19.pdf.
2. Лучко М.Р., Бенюк І.Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2016. 360 с.